

КЛАСТЕРИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА

КУЗЬМІН О. Є., САТАЛКІНА Л. О.

УДК 658.152

Кузьмін О. Є., Саталкіна Л. О. Кластери як важливий чинник залучення інвестицій на промислові підприємства

Розглянуто основні теоретичні аспекти поняття «кластер». На основі опрацьованих науково-літературних джерел визначено поняття «кластер» і розкрито його особливості. Також наведено класифікацію промислових кластерів, визначено позитивні та негативні сторони кластерної моделі економіки. Зазначено етапи формування кластерів і розглянуто моделі кластерних об'єднань. Окремо розглянуто процес становлення кластерів у деяких країнах світу із зазначенням передумов, особливостей і результатів цього процесу. Визначено вплив кластерів на процес залучення інвестиційних коштів і формування інвестиційного портфелю підприємства. Сформовано модель впливу кластерів на процес формування інвестиційного портфелю підприємств.

Ключові слова: кластери, кластерні об'єднання, кластерна модель економіки, інвестиції, інвестиційний портфель.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 18.

Кузьмін Олег Євгенович – доктор економічних наук, професор, директор Інституту економіки і менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: okuzmin@lp.edu.ua

Саталкіна Лілія Олександрівна – аспірантка, кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: lilishka15@mail.ru

УДК 658.152

Кузьмин О. Е., Саталкина Л. А. Кластеры как важный фактор привлечения инвестиций на промышленные предприятия

Рассмотрены основные теоретические аспекты понятия «кластер». Опериаясь на результаты научно-литературных источников, определена суть понятия «кластер» и раскрыты его особенности. Также представлена классификация промышленных кластеров, рассмотрены преимущества и недостатки кластерной модели экономики. Указаны этапы формирования кластеров и рассмотрены модели кластерных объединений. Отдельно рассмотрен процесс становления кластеров в некоторых странах мира с указанием предпосылок, особенностей и результатов этого процесса. Определено влияние кластеров на процесс привлечения инвестиционных средств и формирования инвестиционного портфеля предприятия. Сформирована модель влияния кластеров на процесс формирования инвестиционного портфеля предприятия.

Ключевые слова: кластеры, кластерные объединения, кластерная модель экономики, инвестиции, инвестиционный портфель.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Библ.:** 18.

Кузьмин Олег Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, директор Института экономики и менеджмента, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: okuzmin@lp.edu.ua

Саталкина Лилия Александровна – аспирантка, кафедра менеджмента и международного предпринимательства, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: lilishka15@mail.ru

UDC 658.152

Kuzmin O. Y., Satalkina L. A. Clusters as an important factor of attraction of investments to industrial plants

The article considers main theoretical aspects of the «cluster» notion. Based on the results of scientific and bibliographic sources it defines the essence of the «cluster» notion and describes its specific features. It also provides classification of industrial clusters, considers advantages and disadvantages of the cluster model of economy. It states stages of formation of clusters and considers models of cluster pools. It considers the process of establishment of clusters in some countries of the world with specification of prerequisites, specific features and results of this process. It determines influence of clusters on the process of attraction of investments and formation of investment portfolio of a plant. It forms a model of clusters influence on the process of formation of investment portfolio of a plant.

Key words: clusters, cluster pools, cluster model of economy, investments, investment portfolio.

Pic.: 4. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 18.

Kuzmin Oleg Ye. – Doctor of Science (Economics), Professor, Director of the Institute of Economics and Management, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: okuzmin@lp.edu.ua

Satalkina Liliya A. – Postgraduate Student, Department of Management and International Business, National University «Lviv Polytechnic» (vul. Stepana Bandery, 12, Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: lilishka15@mail.ru

Наприкінці ХХ століття особлива увага зосереджується на дослідженні кластерної моделі економіки. Передумовою цього є те, що, з огляду на сучасні тенденції у розвитку економіки, важливого значення набуває розвиток регіонів на основі їх конкурентних переваг. Це дає поштовх до розвитку національної економіки, а відповідно, і до підвищення її конкурентоспроможності. У процесі забезпечення сталого розвитку регіонів дієвим методом є кооперація суб'єктів

підприємницької діяльності. Такий вид кооперації, у процесі якої підприємства об'єднуються спільною системою від виробництва до реалізації певного продукту (як товару так і послуги), можна назвати «кластером». З огляду на результати світової практики, можна зробити висновок, що кластерна модель приносить позитивні результати для розвитку економіки. Також окремо слід відмітити вплив кластерів на процес залучення інвестицій на підприємства.

Багато науковців зробили свій внесок у формування поняття «кластер», дослідження результатів впровадження кластерної моделі економіки, а також визначення результатів її функціонування. Перші кроки у формуванні ідеї кластерного підходу здійснив А. Маршалл. Дослідження Маршалла у своїх наукових працях продовжив Й. Шумпетер. Вважається, що найбільший внесок у дослідження кластерної моделі економіки здійснив М. Портер [1, с. 81 – 82].

За визначенням М. Портера, «кластери – об'єднані географічно підприємства та організації, що відносяться до них, які працюють у певній сфері та пов'язані технологіями і досвідом». Зазвичай кластери існують на тій географічній території, де є можливість спрощення процесів комунікації, взаємодії персоналу та логістичної діяльності [2, с. 4].

Серед вітчизняних науковців багато уваги питанням кластерів у своїх роботах приділяє професор С. Соколенко. Згідно з дослідженнями С. Соколенка, запровадження кластерної моделі економіки, є методом протидії та боротьби з економічною кризою. С. Соколенко зазначає, що саме формування одинадцяти виробничих кластерів допомогло Фінляндії подолати кризу, яка виникла в 1991 р. [3].

Можна припустити, що така точка зору зумовлена тим, що кластери є сприятливим середовищем для розвитку малих і середніх підприємств. У свою чергу, малі та середні підприємства, порівняно з великими виробничими комплексами, менше піддаються кризовим впливам. Крім того, у межах кластера активно здійснюється інноваційно-інвестиційна політика, а також функціонування промислового кластера підтримується з боку держави.

Аналізуючи статтю М. Дельгадо, М. Портера та С. Стерна [4, с. 1, 33], роботи В. І. Чужикова, О. Д. Лук'яненка [1, с. 81], а також проводячи власні дослідження, зазначимо, що запровадження кластерного підходу призводить до таких позитивних зрушень:

- ✦ промисловість, яка функціонує за принципом кластерного підходу, характеризується вищим рівнем зайнятості;
- ✦ розвиток промисловості у регіоні покращується із формуванням галузево-споріднених кластерів у сусідніх регіонах;
- ✦ кластери є чинником впливу на залучення кваліфікованих працівників та дослідників для підвищення конкурентоспроможності продукції;
- ✦ кластери є центром концентрації інноваційних технологій, як у традиційних так і у нових галузях економіки;
- ✦ кластери є формою концентрації інвестиційних коштів на підприємства;
- ✦ кластерні об'єднання впливають на розвиток і використання конкурентних переваг регіону.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми формування кластерів проаналізовані у працях багатьох науковців. Проте важливим аспектом у дослідженні кластерів залишається їх вплив на інвестиційні процеси. А саме, на процеси залучення

інвестицій промисловими підприємствами та формування їх інвестиційних портфелів.

Мета роботи: визначення теоретичних аспектів у понятті «кластер», дослідження процесу становлення кластерної моделі економіки у світі, аналізування впливу кластерних об'єднань на процес залучення інвестиційних ресурсів і формування інвестиційного портфелю підприємства.

Перш ніж говорити про вплив на інвестиційні процеси, важливо визначити поняття «кластер» та його особливості. Кластер є відкритою системою, складові елементи якої взаємодіють як із внутрішнім так і з зовнішнім середовищем. На вході цієї системи є матеріальні, фінансові, трудові, енергетичні, інформаційні ресурси, а на виході – продукція, соціальна відповідальність, конкурентоспроможність, інноваційність [5, с. 17]. Отже, сформулюємо визначення для поняття «кластер».

Кластер – це територіально обмежена система підприємств, яка забезпечує цикл від виробництва до реалізації продукції, у межі якої входять: підприємства основного виробництва, підприємства та організації, що обслуговують основне виробництво, фінансові організації, а також науково-дослідні установи, які забезпечують інноваційний розвиток.

Аналізуючи наукові праці [6, с. 83; 2, с. 4], а також проводячи власні дослідження про поняття кластера, розглянемо особливості кластерних об'єднань:

- ✦ промислові кластери – це група економічно взаємопов'язаних, але юридично незалежних компаній, різних за статусом і об'єднаних для досягнення спільної мети;
- ✦ підприємства всередині кластера можуть не тільки співпрацювати, але й конкурувати;
- ✦ кластерні одиниці мають бути територіально сконцентровані (у межах одного, декількох регіонів країни або на території декількох країн);
- ✦ спеціалізуються у специфічній галузі і мають підтримку технологічну та інтелектуальну;
- ✦ спрямовані на інноваційний розвиток;
- ✦ діє група підприємств, об'єднаних системою переходу продукту від виробництва до реалізації, що посилює конкурентні позиції об'єднання.

Для кращого розуміння кластерів, як кінцевого результату, розглянемо процес їх формування та становлення. На *рис. 1* зображено процес формування та розвитку кластера.

Діяльність кластерних об'єднань базується на постійному розвитку, роботі за новими технологіями, розширенні діяльності, розробці інноваційної політики. Це є причиною того, що кластерні об'єднання потребують інвестиційного забезпечення. Результатом цього є те, що кластери стають центрами залучення зовнішніх інвестицій. Також, у межах кластерів полегшується розподіл інвестиційних ресурсів між підприємствами-учасниками кластерних об'єднань. Таким чином, якщо об'єднання підприємств у кластери має такий вплив на інвестиційні процеси, доцільно виділити етап, який відображає інвестиційний аспект функціонування кластерів (див. *рис. 1*).

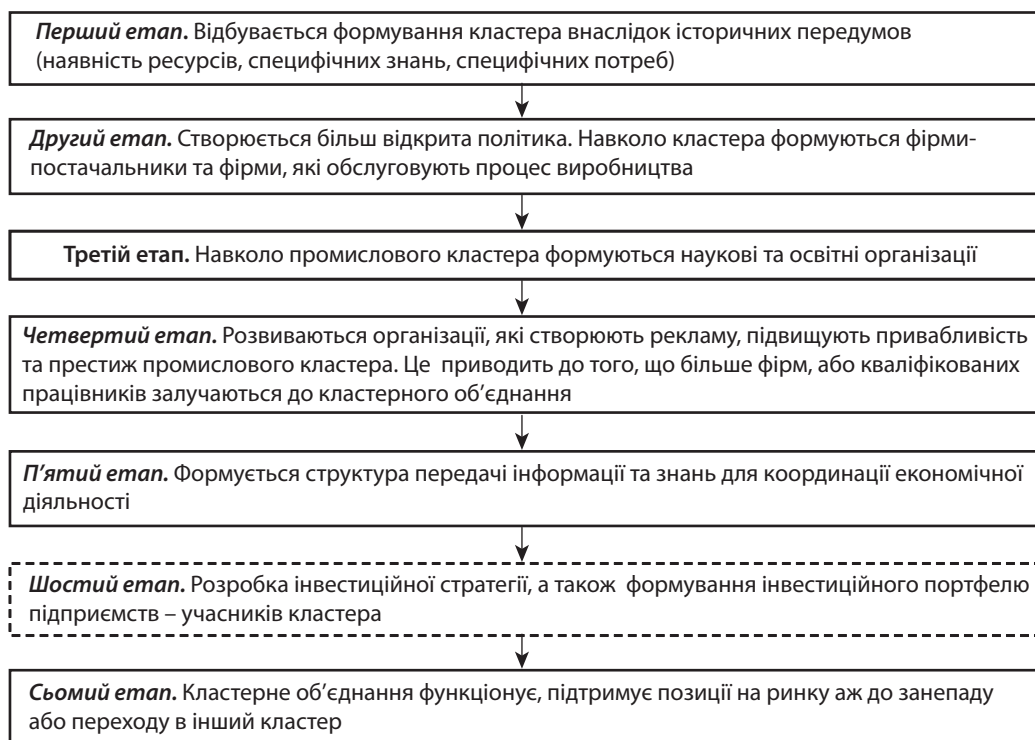

Рис. 1. Схема формування та розвитку кластера

Розроблено на основі [2, с. 5], [] – запропоновано авторами.

Промислові кластери можуть мати різну структуру та діяти у різних стратегічних напрямках. Науковці подають абсолютно різний спектр ознак для класифікації кластерів. Аналізуючи опрацьовані науково-літературні джерела, розглянемо одну з можливих класифікацій кластерних об'єднань (табл. 1). Доцільно також зазначити, що за рівнем локалізації кластери поділяються на міські, регіональні, національні, міжнародні [6, с. 84 – 85].

Визначимо наслідки функціонування кластерів для економіки країни. У табл. 2 наведено переваги та недоліки функціонування кластерних об'єднань. Огляд

науково-літературних джерел за даною тематикою дозволяє зробити висновок, що вплив функціонування кластерів на економіку слід розглядати у трьох комплексних напрямках.

Виходячи з історичних особливостей розвитку економіки різних країн, науковцями виділено моделі формування промислових кластерів. На рис. 2 наведено перелік існуючих моделей кластерних об'єднань.

Незалежно від особливостей будь-якої моделі, для формування кластерів характерною є послідовність певних етапів (рис. 3).

Таблиця 1

Класифікація промислових кластерів за характерними ознаками

Типи кластерів	Характеристики
1	2
За пріоритетними аспектами розвитку:	
Науково-інноваційний	Пріоритетним є науковий аспект. Базою для формування нової технології виробництва або створення нового продукту стають науково-дослідні організації, комерційні наукові організації, ВНЗ і творчі колективи. Характерною рисою таких кластерів є інноваційність продукції
Територіальний	Мають місце, коли на певній обмеженій території сформовано ланцюг зв'язків, який забезпечує проходження новим продуктом стадій від початку виробництва до кінцевого споживача. Характерною рисою є існування ланцюга «постачальник – виробник – відділ збуту – клієнт». У таких кластерах наявною є ресурсна база
Галузевий	Формуються навколо підприємств, які є стратегічними для певного регіону. Характерними рисами цих кластерів є: орієнтація продукції на зарубіжний ринок; значна частка продукції у валовому продукті регіону; висока концентрація виробництва
За цілями формування:	
Інфраструктурно-інноваційний	Характерним є переосвоєння наявної інфраструктури на основі нових технологічних рішень
Інфраструктурний	У таких кластерах інфраструктура створюється на основі нових принципів і ефектів. Характерним є формування нової системи виробництва

1	2
Ультраструктурний мета-промисловий	Передбачено переозброєння промисловості. Характерним є створення ряду підприємств для впровадження нової технології
Адаптаційно-технологічний	Характерним є запозичення і впровадження передових технологій для заміщення імпорту
За структурою:	
Горизонтальна інтеграція	Характерним є входження у кластер підприємств різних галузей на рівних правах
Вертикальна інтеграція	Зберігається ієрархічний зв'язок підприємств, які об'єднані одним виробничим процесом
Міжрегіональна інтеграція	У структурі кластера присутні підприємства з різних регіонів. Тут може спостерігатися як горизонтальна, так і вертикальна інтеграція
За стадією життєвого циклу:	
Ембріональні	Процеси кооперації лише починаються. Вік такого кластера складає менше 25 років
Розвинені	Наявна повноцінна структура кластера. Сформовані горизонтальні і вертикальні зв'язки, існує постійне зростання конкурентоспроможності. Вік кластера більше 25 років
Зрілі	Є стабільна структура кластера, але сповільнюються темпи зростання та інноваційного розвитку. Економічна роль кластера для регіону зменшується. Вік кластера більше 100 років
За цільністю:	
Щільні	Характерною є наявність великої кількості підприємств всередині кластера.
Розріджені	Характерною є наявність малої кількості підприємств всередині кластера

Сформовано на основі [7, с. 13 – 15; 6, с. 84 – 85].

Таблиця 2

Вплив функціонування кластерних об'єднань на рівень розвитку регіону

Позитивний вплив	Негативний вплив
1. Вплив на зміну продуктивності роботи підприємств:	
<ul style="list-style-type: none"> створюється єдиний простір, що полегшує обмін інформацією, реалізацію управлінських рішень, формування спільної стратегії; підприємства здійснюють взаємну підтримку ресурсами; кластерні об'єднання діють на основі спеціалізації та кооперації; здійснюється контроль за використанням залучених інвестицій; вартість ресурсів зменшується в результаті спільних закупівель; підвищується якість та розширяється асортимент продукції; здійснюється спільна маркетингова політика; існує можливість гнучкого переміщення ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> у моделях кластерних об'єднань, де ядром є велике або стратегічне підприємство регіону існує небезпека недоотримання капіталу малими підприємствами; підприємства-учасники обмежені спільною політикою кластера
2. Вплив на темпи інвестиційно-інноваційного розвитку:	
<ul style="list-style-type: none"> нові технології впроваджуються прискореними темпами; внаслідок взаємодії учасників кластерного об'єднання полегшується обмін знаннями щодо інноваційних методів; нижчою є ціна експерименту, доступ до експертів простіший; полегшується процес залучення та розподілу інвестиційних коштів 	<ul style="list-style-type: none"> внаслідок великих масштабів в інфраструктурі кластерного об'єднання збільшується можливість витікання конфіденційної інформації
3. Вплив на створення нових підприємств:	
<ul style="list-style-type: none"> підприємства активно здійснюють інвестиційну діяльність, що призводить до виникнення нових підприємств; сприятливими є умови для функціонування підприємств і компаній, які обслуговують основні виробничі підприємства; капітал спрямовується до тих галузей, які можуть використати його продуктивніше 	<ul style="list-style-type: none"> існує можливість втрати учасниками об'єднання самостійності, внаслідок підпорядкування менших підприємств великим компаніям, які є ядром кластера; внаслідок об'єднання підприємств спільною метою на довгостроковий період існує небезпека монополізації

Сформовано на основі [8 с. 4 – 8; 9; 10, с. 118].

Зазначимо, що ідея формування кластерних об'єднань вперше виникла на початку ХХ століття в Італії [15, с. 185]. Для кращого уявлення про рівень розвитку кластерної моделі економіки у світі, розглянемо особливості функціонування промислових кластерів в деяких країнах (табл. 3).

В Україні перший кластер було сформовано у 1998 році у Хмельницькій області. На сьогоднішній день у вітчизняній економіці діють кластерні об'єднання в Івано-Франківській, Полтавській, Черкаській, Харківській, Одеській, Рівненській областях, у місті Севастополі. Кластерні об'єднання функціонують в будівельній, швейній, харчовій, туристичній, деревообробній машинобудівній галузях.

Рис. 2. Моделі формування кластерних об'єднань

Розроблено на основі [11, с. 329; 7, с. 16].

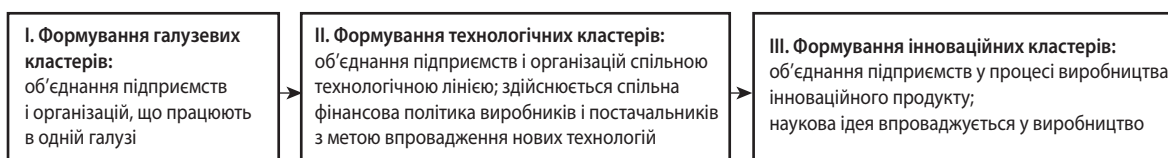

Рис. 3. Етапи становлення кластерів (Розроблено на основі [8, с. 13])

Таблиця 3

Світовий досвід формування та розвитку кластерних об'єднань

Країна	Історичні передумови формування	Особливості кластерної політики	Результат впровадженої кластерної політики
1	2	3	4
Італія	<ul style="list-style-type: none"> Вперше розвинуто модель економіки на основі об'єднань підприємств, найманих робітників, держави та банків, що дало початок зародження кластерних структур. Сформовано «італійську модель» розвитку кластерів – активне співробітництво підприємств малого, середнього і великого бізнесу. Запроваджено стратегію, згідно з якою технологічні процеси були перенесені у країни, які розвивалися 	Розвитку кластерів сприяла підтримка зв'язків між представниками малого бізнесу	Спеціалізуються на промислових кластерах з виготовлення взуття, аксесуарів, одягу, текстильної продукції. Діє 7 кластерів. Залучено 69 тис. підприємств, 600 тис. робочих місць
Австрія	<ul style="list-style-type: none"> До процесу управління економікою залучалися представники Австрійської економічної школи. Розпочали і активно стимулювали процес зв'язку між дослідницькими інститутами та виробничими одиницями. Розвивали транскордонні кластери з Німеччиною, Швейцарією, Італією, Угорщиною 	На розвиток кластерної моделі впливали закордонні компанії. Результатом вдалої кластерної політики стало відродження автомобілебудування	Спеціалізуються на промислових кластерах з виготовлення одягу, текстилю, взуття, продуктів харчування, автомобілебудування. Діє 10 кластерів, які об'єднують 417 фірм. Створено трансграничні кластери з Німеччиною, Італією, Угорщиною, Швейцарією
Данія	<ul style="list-style-type: none"> Запропоновано підхід до міжфірмового співробітництва. Досліджували промислові комплекси як окремі економічні системи в регіональному масштабі за галузями, а також аналізували шляхи передачі знань і технологій 	Регіональні кластери утворювалися як у традиційних галузях виробництва, так і на основі нових технологій	Спеціалізуються на промислових кластерах з виробництва молочних продуктів, тканин, одягу, меблів, мобільного зв'язку. Діє 29 кластерів (40% вісх фірм країни, забезпечуючи 60% експорту)

1	2	3	4
Фінляндія	<ul style="list-style-type: none"> У кінці ХХ століття змінюється структура виробництва на користь високотехнологічних галузей. Створено «кластерні каркаси» – тобто пріоритетні галузі, які представляли ряд конкурентних напрямів. Відбувся перехід економіки від підтримки базових повільно зростаючих галузей до розвитку високотехнологічних 	У кластерні об'єднання входять фірми з різних галузей. Нові кластери формуються шляхом взаємопроникнення існуючих	Діє 9 кластерів, які є «кластерним каркасом» економіки. Основну частку експорту забезпечують інформаційний лісовий і телекомунікаційний кластери
Російська Федерація	<ul style="list-style-type: none"> Сформовано політику, метою якої є підвищення конкурентоспроможності Росії шляхом створення особливих економічних зон. Кластерні моделі радянських вчених були успішно запроваджені в інших країнах і лягли в основу кластерного розвитку Росії. Сформульована Концепція кластерної політики, яка спрямована на розвиток інноваційних кластерів. На основі природно-ресурсного потенціалу сформовано Південний федеральний округ 	Запровадження кластерної моделі промисловості знаходиться на початковому етапі. Існуючі кластери, в основному, знаходяться на ембріональній стадії розвитку	Діє 72 кластери, формується ще 74. Основними галузями є нафтова, лісопереробна, легка, будівельна промисловості, машинобудування, суднобудування, інформаційні технології. Кластери сконцентровані у Самарській області та Санкт-Петербурзі
Франція	<ul style="list-style-type: none"> Процес формування та розвитку кластерних об'єднань відбувався повільніше, ніж в інших країнах Європи. Інноваційна діяльність регулювалася централізовано. Запроваджувалося бюджетне асигнування для розвитку наукоємних видів бізнесу, здійснювалася підтримка науково-дослідних розробок на потреби промисловості 	Підприємства сконцентровані навколо великої компанії	Загалом діє 144 кластери, 82 кластери знаходяться в процесі становлення (серед них кластер в галузі авіації в Тулузі). Лідером є парфумерний кластер.
США	<ul style="list-style-type: none"> Промислові кластери формувалися як мережеві структури, з метою спільного навчання, здійснення маркетингової діяльності, спільних закупівель. Успішного результату досягнуто в результаті створення кластерного об'єднання «Силіконова долина» 	Характерне мале втручання уряду в процес розвитку кластерних об'єднань. Підприємства кластерів конкурують на глобальному рівні	Діє 380 кластерів, які працюють у сфері високих технологій, виробництва споживчих товарів, послуг, видобутку ресурсів. У межах кластерних об'єднань виробляється 61% ВВП, зосереджено 57% трудових ресурсів

Розроблено на основі [12, с. 185 – 190; 13, с. 41 – 45; 14, с. 68 – 71; 15, с. 221 – 224].

Загалом, формування кластерів в Україні здійснюється повільно оскільки не впроваджується належна державна політика [14, с. 70 – 71]. Окремою складністю виступає необхідність забезпечення умов для ефективного розвитку малого бізнесу [3]. Як вже було зазначено в даній роботі, кластерне об'єднання стає центром концентрації інвестиційних коштів, що впливає на формування інвестиційної стратегії підприємств-учасників кластера. У межах інвестиційної стратегії підприємства формують інвестиційні портфель за напрямками джерел залучення або за напрямками вкладення цих коштів [16]. Узагальнюючи результати досліджень щодо особливостей кластерів та інвестиційних процесів в їх межах [17, 18], а також беручи до уваги вищезазначені напрямки формування інвестиційного портфелю, можна запропонувати модель, яка відобразатиме вплив кластерних об'єднань на формування інвестиційного портфелю підприємства (рис. 4).

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити висновок, що протягом останнього десятиріччя кластерна модель економіки слу-

жить успішним інструментом розвитку регіонів західних країн. На нашу думку, ефективність цієї моделі викликана в першу чергу можливістю регіонів розвиватися відповідно до своїх конкурентних переваг. Виходячи з досвіду зарубіжних країн кластери можна розглядати як інструмент для боротьби з кризовими небезпеками, оскільки вони дають поштовх до розвитку малого та середнього бізнесу, а також є центром концентрації інвестиційних коштів. Згідно з результатами дослідження можна зазначити, що об'єднання підприємств у кластери впливає на процеси формування інвестиційних портфелів підприємств. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Чужиков В. І. Кластерна політика Європейського союзу / В. І. Чужиков, О. Д. Лук'яненко // Економіка України. – 2013. – № 2 (615). – С. 81 – 91.
2. IRE subgroup «Regional clustering and networking as innovation drivers»: An overview of policies and praxis in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.europe-innova.eu/c/document_library/get_file?folderId=148901&name=DLFE-6122.pdf

Рис. 4. Модель впливу кластерних об'єднань на формування інвестиційного портфелю підприємства

3. Інноваційні кластери допомагають подолати кризу: (Круглий стіл в КТПП та ІЕП НАНУ: «Шляхи виходу з кризи економіки України») [Електронний ресурс] / С. І. Соколенко. – 2008. – Режим доступу: <http://ucluster.org/sokolenko/2008/11/innovatsiynny-klastery-dopomagayut-podolaty-kryzu/>

4. Delgado M. Convergence, Clusters, and Economic Performance [Електронний ресурс] / M. Delgado, M. Porter, S. Stern // Working paper. – 2008. – Режим доступу : http://astro.temple.edu/~mdelgado/index_files/DPS_Cluster.pdf

5. Кузьмін О. Є. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень / О. Є. Кузьмін, В. Й. Жежуха // Економіка України. – 2010. – С. 14 – 23.

6. Маркович І. Промислові кластери як інноваційна модель організації національного господарства / І. Маркович // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 2(35). – С. 82 – 87.

7. Тищенко О. М. Класифікація промислових кластерів: типи й моделі / О. М. Тищенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 4. – С. 12 – 18.

8. Кластери та інноваційний розвиток України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf

9. Береза А. А. Кластеризація: теоретичне підґрунтя, міжнародний та вітчизняний досвід [Електронний ресурс] / А. А. Береза, М. П. Войнаренко – 2012. – Режим доступу : <http://worldukraine.org/?p=1425>

10. Перевознікова О. В. Формування кластерів, як засіб підвищення конкурентоспроможності регіону / О. В. Перевознікова // Економічний простір – 2010. – №43. – С. 113 – 121.

11. Бойко Л. І. Кластери як одна з ефективних форм співробітництва / Л. І. Бойко, С. В. Кудря // Економічний простір. – 2009. – № 22/1. – С. 327 – 331.

12. Вишнякова І. В. Досвід становлення та розвитку кластерів в окремих країнах Північної, Східної і Центральної Європи / І. В. Вишнякова // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1(9). – С. 184 – 193.

13. Карпенко О. О. Аналіз світового досвіду кластерного утворення / О. О. Карпенко // Вісник економіки транспорту і промисловості – 2011. – № 36. – С. 41 – 46.

14. Пушкар Т. А. Світовий досвід формування й розвитку мережевих і кластерних об'єднань / Т. А. Пушкар, В. Г. Федорова // Економічний часопис XXI – 2011. – № 11/12. – С. 68 – 71.

15. Ковальова Ю. М. Практичні приклади функціонування кластерів у світі / Ю. М. Ковальова, Н. В. Алишева // Механізм регулювання економіки – 2008. – №2. – С. 214 – 226.

16. Лижник Ю. Б. Формування інвестиційно-інноваційного портфелю підприємства [Електронний ресурс] / Ю. Б. Лижник. – Режим доступу : <http://intkonf.org/lizhnikyub-formuvannya-investitsiynno-innovatsiynogo-portfelyu-pidpriemstva/>

17. Кризька Р. Ю. Регіональні інвестиційно-інноваційні кластери: актуальні проблеми запровадження в Україні / Р. Ю. Кризька // Держава та регіони. – [Сер. Державне управління]. – 2011. – № 2. – С. 129 – 135.

18. Філіпенко А. С. Україна і світове господарство : підручн. [Електронний ресурс] / А. С. Філіпенко. – 2002. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ukrayina_i_svitove_gospodarstvo_-_filipenko_as

REFERENCES

Bereza, A. A., and Voynarenko, M. P. "Klasteryzatsiia: teoretychne pidgruntia, mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid [Clustering: theoretical foundations, international and domestic experience]." <http://worldukraine.org/?p=1425>

Boiko, L. I., and Kudria, S. V. "Klasteri yak odna z efektyvnykh form spivrobitnytstva [Clusters as one of the most effective forms of cooperation]." *Ekonomichnyi prostir*, no. 22/1 (2009): 327-331.

Chuzhykov, V. I., and Luk'ianenko, O. D. "Klasterna polityka I Evropeiskoho soiuzu [Cluster policy of the European Union]." *Ekonomika Ukrainy*, no. 2(615) (2013): 81-91.

Delgado, M., Porter, M., and Stern, S. "Convergence, Clusters, and Economic Performance." http://astro.temple.edu/~mdelgado/index_files/DPS_Cluster.pdf

Filipenko, A. S. "Ukraina i svitove hospodarstvo [Ukraine and world economy]." http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ukrayina_i_svitove_gospodarstvo_filipenko_as

"IRE subgroup «Regional clustering and networking as innovation drivers»: An overview of policies and praxis in Europe." http://www.europe-innova.eu/c/document_library/get_file?folderId=148901&name=DLFE-6122.pdf

"Klasteri ta innovatsiyni rozvytok Ukrainy [Clusters and innovation development of Ukraine]." http://ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf

Karpenko, O. O. "Analiz svitovoho dosvidu klasterneho utvorennia [Analysis of international experience in cluster formation]." *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 36 (2011): 41-46.

Kovalyova, Yu. M., and Alisheva, N. V. "Praktychni pryklady funktsionuvannia klasteriv u sviti [Practical examples of functioning clusters in the world]." *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 2 (2008): 214-226.

Krizska, R. Yu. "Rehionalni investytsiino-innovatsiini klasteri: aktualni problemy zaprovadzhennia v Ukraini [Regional investment and innovation clusters: current problems of implementation in Ukraine]." *Derzhava ta rehiony*, no. 2 (2011): 129-135.

Kuzmin, O. Ie., and Zhezhukha, V. I. "Klasteri yak chynnyk innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv i terytorialnykh utvoren [Clusters as a factor in the development of innovative enterprises and subdivisions]." *Ekonomika Ukrainy* (2010): 14-23.

Lizhnik, Yu. B. "Formuvannia investytsiino-innovatsiinoho portfeliu pidpriemstva [Formation of the investment portfolio of innovative enterprises]." <http://intkonf.org/lizhnik-yub-formuvannya-investitsiyno-innovatsiynogo-portfelyu-pidpriemstva/>

Markovych, I. "Promyslovi klasteri yak innovatsiina model orhanizatsii natsionalnogo hospodarstva [Industrial clusters as an innovative model of national economy]." *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2(35) (2012): 82-87.

Pushkar, T. A., and Fedorova, V. G. "Svitovyi dosvid formuvannia i rozvytku merezhevykh i klasternykh ob'ednan [World experience of formation and development of network and cluster organizations]." *Ekonomichnyi chasopys XXI*, no. 11/12 (2011): 68-71.

Perevznikova, O. V. "Formuvannia klasteriv yak zasib pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rehionu [Formation of clusters as a means of improving the competitiveness of the region]." *Ekonomichnyi prostir – 2010*, no. 43: 113-121.

Sokolenko, S. I. "Innovatsiini klasteri dopomahaiut podolaty kryzu [Innovative clusters help to overcome the crisis]." <http://ucluster.org/sokolenko/2008/11/innovatsiyni-klasteri-dopomagayut-podolatykryzu/>

Tishchenko, O. M. "Klasyfikatsiia promyslovykh klasteriv: typy i modeli [Classification of industrial clusters: types and models]." *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 4 (2010): 12-18.

Vyshniakova, I. V. "Dosvid stanovlennia ta rozvytku klasteriv v okremykh krainakh Pivnichnoi, Skhidnoi i Tsentralnoi Evropy [Experience formation and development of clusters in selected countries of North, Central and Eastern Europe]." *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*, no. 1(9) (2011): 184-193.

УДК 338.432

СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СУКУПНІСТЬ ЧИННИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

ЯНЧЕНКО З. Б.

УДК 338.432

Янченко З. Б. Структура інноваційного потенціалу підприємств як сукупність чинників організаційно-економічного походження

У статті розглядається альтернативне популярному ресурсному підходу представлення структури інноваційного потенціалу підприємств як сукупності чинників організаційно-економічного походження, здійснюється розгляд та аналіз змістовного наповнення найбільш важливих структурних складових, зокрема інноваційного клімату, інноваційної культури, бізнес-процесів і цінностей підприємства. Також наводиться схема виявлення та подолання інноваційних бар'єрів за допомогою двовимірної таблиці-матриці.

Ключові слова: інноваційний потенціал, структура, ресурсний підхід, інноваційна культура, інноваційний клімат, бар'єри, цінності, бізнес-процеси.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Янченко Зінаїда Борисівна – кандидат економічних наук, начальник департаменту економічного розвитку, торгівлі та міжнародного співробітництва, Житомирська обласна державна адміністрація (м-н ім. С. П. Корольова, 1, Житомир, 10014, Україна)

E-mail: saviri@meta.ua

УДК 338.432

Янченко З. Б. Структура инновационного потенциала предприятий как совокупность факторов организационно-экономического происхождения

Статья рассматривает альтернативное популярному ресурсному подходу представление структуры инновационного потенциала предприятий как совокупности факторов организационно-экономического происхождения, проводит рассмотрение и анализ содержательного наполнения наиболее важных структурных составляющих, в частности инновационного климата, инновационной культуры, бизнес-процессов и ценностей предприятия. Также приводится схема определения и преодоления инновационных барьеров с помощью двумерной таблицы-матрицы.

Ключевые слова: инновационный потенциал, структура, ресурсный подход, инновационная культура, инновационный климат, барьеры, ценности, бизнес-процессы.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 8.

Янченко Зинаида Борисовна – кандидат экономических наук, начальник департамента экономического развития, торговли и международного сотрудничества, Житомирская областная государственная администрация (м-н им. С. П. Королева, 1, Житомир, 10014, Украина)

E-mail: saviri@meta.ua

UDC 338.432

Yanchenko Z. B. Structure of Innovation Potential of Enterprises as a Set of Factors of Organisational and Economic Origin

The article considers alternative to popular resource approach representation of the structure of innovation potential of an enterprise as a set of factors of organisational and economic origin, conducts consideration and analysis of content of the most important structural components, in particular innovation climate, innovation culture, business processes and values of an enterprise. It also provides a scheme of identification and overcoming innovation barriers with the help of two-dimensional table-matrix.

Key words: innovation potential, structure, resource approach, innovation culture, innovation climate, barriers, values, business processes.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Yanchenko Zinaida B. – Candidate of Sciences (Economics), Head of the Department of Economic Development, Trade and International Collaboration, Zhytomyr Regional State Administration (m-n im. S. P. Korolova, 1, Zhytomyr, 10014, Ukraine)

E-mail: saviri@meta.ua